

Landskap: Dalarna Upptecknare: Birgitta Ljungdahl, Lund
 Härad: Leksands tg Berättare: Kaj - Per Andersson, Tällberg
 Socken: Leksand Berättarens yrke: jordbr. arbetare
 Uppteckningsår: 1964 Född år 1877 i Tällberg, Leksands sn.

Biografiska uppgifter. s. 1.

Julkappar och jultomte. s. 2 - 5.

LMF 48

Hustomte o. stalltomte. s. 3 - 4.

Firandet av Anders och Annas dagarna. s. 4.

Mejsting m. m. s. 5 - 6, 12

LMF 46

Bröllop och bröllopseder. s. 7 - 11.

" 52

Fäbodsvistelse. s. 11 - 12.

Gjälhushåll. s. 12 - 13.

Min Mor föddes år 1847 i Övre Kajs-
gården. Min far föddes ~~senare~~ år som
Mor, i Lakuås, och flyttade vid gifte-
målet till min Mors gård i Tällberg.
Under hela min barndom bodde jag
på Övre Kajsgården, flyttade senare i
livet, när jag blev vuxen, hit ned i
Tällberg, på den gård där jag nu bor
som jag köpte till Nedre Kajsgården.
Har under nästan hela mitt liv
arbetat i jordbruket under någon
konde. Har dock aldrig varit "min
egen" och odlat min egen jord. Tidvis
har jag varit ute och sett ut i
världen, under ungdomen, som pojkar.
Men för det mesta har jag i mitt liv
bott i Tällberg. Har aldrig varit gift
och nu är jag för gammal för det.!

Julklappar och Jultomte

L.u.F. 48.

När jag var liten fick vi barn bara gatter eller fäkt som julklapp på julafton. Det var aldrig några dyrbara eller fina presenter man fick på den tiden. Gatterna, som ibland kunde vara invirade i fädd-
viespapper, lades fram på köksbän-
det i köket och så fick var och en
av oss gå fram och ta sin andel.

Längre fram i tiden, mot slutet av 1800-talet, lade man julgåvor som de allmänhet kallades under jul-
granen som då hade blivit inslag
i de flesta hem. En julklapp var, till
skillnad mot julgåva, en klapp
i boken som alla skulle ha som en

välgångsönskan och välsignelse inför
julen.

På de små enkla paket
med inslagna gifter som vi fick
på julafton förekom aldrig rim.

Sedan med julboken minns
jag inte exakt när vi införde i mitt
hem. Men jag tror att det var när jag
var ungefär 12-15 år. Det var då för det
 mesta något av minns ryttare som
var utklädd till boken.

Underliga namn för boken
som "julgubbe", "julman" s. d. h. har
jag inte hört. "Julaspöke" och "julbock"
vet jag inte heller vad det är.

Hustabok och stallbok höll

vi oss däremot med. Och dessa små
vänliga väsen skulle man hålla
sig vän med, annars kunde det
gå illa. Dork kan jag faktiskt inte
minnas att vi någonsin satte ut gröt
till någon av dem på julafton. Vad
utseendet deras beträffar, så är de
bägge små till växten, med långt
grått hår och grått skägg. De är
alltid klädda i grått, med röd
luna och röda stencor.

Något jag minns särskilt
väl om som var så roligt, var fi-
rande av Anders- och -Ane-
garna. Då gick ^{männen utklädda} ~~männen~~ ^{även flickorna} ~~männen~~ ^{även flickorna} ~~männen~~
omkring i gårdarna, utklädda till oig-
känslighet, och sjöng (kanske skrålade
mest!) på onsdagskvällen. På de flesta

gårdar nuan besökte bjöds det sedan
på något gott, om tack.

Jultorben kom på slutet
av 1880-talet har jag hört.

Midsommar och Midsommarbruk

L.U.F. 46

Majstång har funnits i min socken så
länge jag kan minnas. Det var samma
stång år från år om togs ned och kläd-
des av ungdomarna i byn.

Både vid nedtagandet av stängen
och uppsättandet av den (vilket allt
skedde på samma dag) deltog alla
i byn, både gammalt och ung, och hela
tiden var spelarna i farten å spelade.

Majskågens färlag var i allmänhet
grön. Dalrilen var en ingrediens i
majskågens utsmyckning på sin
bäst. Berättningen majkåden om
majskågen har jag sj hört.

Tälan bjarna emellan föie
kom jabbiskt, men det var mest
på skämt. Men det är klart att vi
i denna öf kände oss litet märk-
värda om vår skäp också vack-
rast, kanske t.o.m. den vackraste
runt hela Siljan!

Myrättandet av majskåp
rörde inte större motstånd bland
de firreligiosa i Hälten. Det var Missions-
föreningen som verkade mest hos
oss just i min ungdom, och den
hade inget emot det, vad jag vet!

Bröllop och Bröllopssedet

För var det vanligast gifta sig i kyrkan. Men väntade bruden baru innan vigseln bukkade giftermålet ske mer esshelt i prästgården.

Vid bröllop var alla i beyn väl komma, men det var bukhligt att va ok en fog med sig sin egen jurtäring vid bröllopsmåltiden i brudens hem. I allmänhet stod dock värdfolket för spriten, dvs. brännenet.

Ringarna var under min ungdom vanligtvis av guld, men en generation tidigare var jag att ringar av silver varit de vanligaste. Bukhligt för min tid var också att bägge mä-

Karna hade en extra-ring, som var
finare, eller en vardagsring. Att
man tog av sig ringarna helt
och hållet och lade undan dem
fräkom dock allra mest, tror jag.

Vad brudens klädsel behöfva
hade hon socken-diäkt med rack-
ra snepken till, samt vit hätta
på huvudet med krona ovanpå.
Väntade hon barn fick hon inte
ha krona. En "riktig" brud kallades
"tjät-brud" Bruden kläddes oftast henna

(på gä.
den av
en s. k. "fri-
sa".)

Lyrningspresenter inte vanliga.
Däremot kunde man lustaka gå
hända att man gav i rda pengar
åt brudparet vid brölloret. - "Skänk-
låten" spelades då pengar skrande-

des ihop av bröllopsgästerna till spe-
lemännen, således var dessa pen-
gar inte ämnade åt brudparet
som naturliga fått för sig, stvare
Vid måltiden satt man inte
i någon särskild rangordning. Efter
maten dansade man på logen.
"Stabbdans" hade vi inte, vad jag
kan minnas. - Inte "sängledning"
heller. Men nog hade man alltid
lyst för sig vid bäddandet av sän-
gen för brudparet på bröllopsnat-
ten.

Samtidigt som bruden för till
kyrkan för vigseln, såmlades alla
pojkarne i hemmet hemma och gick
till skogs för att skaffa en s.k. brö-
lopsmatta. Det skulle vara ett raket

(sommaren: björk),
fint häd, helst av grön (Parker
skalades ute, men hädlets alla
kärnor, utom i toppen, togs bort.
Sedan "mallen" fyllts tögade poj-
karna hem med den till brällors-
gården. Där restes den av ljuvs-
gubbar, det var nog med det,
dvs. de megar skulle fylla häd
de gamla resa det. Om de ljuv-
hades riktigt bra med reser-
gen lurrade alla runt omkring
och gubbarna bjöds på brännvin.
Det restes alltid bara 1 malla
som var för budskapet gemensamt.
På toppen av mallen var en "flagga"
dvs. en slags tavla av duk med
samt runtom där årtal, initialer
m.m. stod målade. Öreporer i grönt

IX

Lars-Peter Andersson

ACC. N:R

M.16049: //

XI

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

men utan planer restes vid ingången till Bröllovsgården.

Diverse:

Jag höll mig med en jävod tidigare, i Ljussås 2,5 mil väster om (= Tällberg) Där bedrev jag riktigt jordbruk. Det var en lång och hårt arbetad värdshuset ring dit nys med alla kommande frammat början av sommaren. Den utrustning och packning som behövdes därigenom med sommarens traktorer klövsades på hästarna som transporterade det dit. Vi brukade gå tillbaka ned till Tällberg igen frammat höstarna, några

gång i mitten eller slutet av sep-
tember. - Jag hade mycket väl
ihåg sourens dåmyr vid fjä-
boden, som, särskilt när jag var
liten, betydde ansväring och spän-
ning. Man behövde egentligen al-
drig känna sig ensam där, de
fjödarna låg rätt nära, vand-
ra i den dräkten. Vi för inte en-
med till vår by vid Midsommar
utan närlös och i. o. m. med egen
mejsting uppe i skogen, där vi
firade Midsommar precis som
alla andra från byn.

Det var inte så länge se-
dan självskälet upphörde och
på små ställen finns det väl fort.

farande kom. Då köptes mycket
litet i handelsboden, i min barndom.
Det var väl mest kaffe, mjöl och
socker som man köpte där. Res-
ten gjordes hemma, såsom bränn-
vin och annan "dricka", smör
ost, bröd, m.m. Öl gjordes eller
dracks inte alls. T.o.m. en sådan
sak som trävaskor kunde för-
färdigas hemma, och det var en
decklig husbonde.